

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

2. Баренбойм Л. Путь к музицированию / Л. Баренбойм. Л.: Советский композитор, 1979. – Изд. 2-е. – 352 с.
3. Блонский П. Избранные педагогические и психологические сочинения: В 2-х томах / П. Блонский. М.: Педагогика, 1979. 248 с.
4. Бодина Е. История музыкально-эстетического воспитания школьников: Учебное пособие / Е. Бодина. М.: Просвещение, 1989. – 196 с.
5. Вопросы воспитания: системный подход / Под ред. Л. Новиковой. М.: Прогресс, 1981. – 135 с.
6. Гуманістичні орієнтири мистецької освіти: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 22 – 24 квітня 2009 р. / Ред. О. Щолокова // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Серія: Теорія і методика мистецької освіти. – К., 2009. – Серія 14. – Вип. 7. – 256 с.
7. Малярєнко Г. Природа творчєства и пути его активизации / Г. Малярєнко. – М.: Прометей, 1991. 68 с.
8. Методические рекомендации по организации активных форм работы с родителями в дошкольных учреждениях / Сост. Г. Абаров. – Тамбов, 1994. 86 с.
9. Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методична розробка. Інститут культурології Академії мистецтв України / Кер. авторського колективу О. Безгін. – К.: СПД Голосуй, 2008. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2015

УДК 378.147:371.133

Любов Іванова, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичної реабілітації
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

У статті проаналізовано стан розробленості у педагогічній теорії проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах з учнями, які за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи.

Ключові слова: здоров'я, відхилення у стані здоров'я, майбутні фахівці з фізичної реабілітації, учні спеціальної медичної групи.

Лит. 9.

Любовь Иванова, доктор педагогических наук, профессор кафедры физической реабилитации
Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова, г. Киев

СОСТОЯНИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ К РАБОТЕ С УЧАЩИМИСЯ СПЕЦИАЛЬНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ГРУППЫ

В статье дан анализ состояния разработанности в педагогической теории проблемы профессиональной подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к работе в общеобразовательных учебных заведениях с учениками, которые по состоянию здоровья относятся к специальной медицинской группе.

Ключевые слова: здоровье, отклонения в состоянии здоровья, будущие специалисты физической реабилитации, ученики специальной медицинской группы.

**Lyubov Ivanova, Ph.D. (Pedagogy), Professor of Physical Rehabilitation Department
National Pedagogical University by M. Drahomanov, Kiev**

STATE RESEARCH PROBLEMS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL REHABILITATION TO WORK WITH SCHOOLCHILDREN OF SPECIAL MEDICAL GROUP

The article analyzes the state of elaboration of pedagogical theory in the problems of professional training of future specialists in physical rehabilitation to work at secondary schools with schoolchildren who for health reasons related to special medical group.

Keywords: health, variations in health status, future specialists of physical rehabilitation, schoolchildren of special medical group.

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з учнями, які за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи, набуває у наш час все більшої актуальності у зв'язку з погіршенням здоров'я школярів. Зростання кількості учнівської молоді з відхиленнями у стані здоров'я викликає

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

необхідність підвищення ефективності підготовки у вищих навчальних закладах майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, які будуть здатні забезпечити зміцнення та покращення здоров'я учнів з відхиленнями у його стані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах розглядали вітчизняні вчені (В.С. Берега, В.І. Бобрицька, В.І. Бондар, В.М. Єфімова, А.М. Коломієць, М.С. Корець, В.Г. Кузь, П.Г. Лузан, В.М. Манько, С.М. Мартиненко, О.С. Падалка, Н.Г. Протасова, С.О. Сисоєва, М.Г. Чобітько, О.Л. Шевнюк, Н.В. Якса та ін.), зокрема професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту (О.Ю. Ажиппо, Н.О. Белікова, Е.С. Вільчовський, Л.О. Демінська, П.Б. Джуринський, С.А. Захаріна, А.П. Конох, В.Р. Пасічник, Р.П. Карпюк, Р.В. Клопов, А.В. Сватєєв, Л.П. Суценко, О.В. Тимошенко, Б.М. Шиян та ін.), а також російські (Ю.Д. Железняк, Б.Ф. Курдюков, В.Ф. Пешков, Е.В. Утишева, В.Т. Чичикин, Г.А. Шашкин та ін.). Аналіз науково-педагогічної літератури вказує на те, що питаннями фізичної реабілітації, корекції чи профілактики окремих захворювань займалися науковці з різних галузей наук: педагогічних (Г.Н. Грець, Г.И. Нарский, Е.В. Котомина, Л.П. Пягай); медичних (Е.А. Кудрина, Е.В. Бубнова), фізичного виховання та спорту (Н.И. Соколова, О.А. Мерзлікіна, В.С. Чепурна), біологічних (Л.И. Габдрахманова), психологічних (Ю.Е. Куртанова, А.А. Лифинцева, В.А. Штраус). Питання підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання до роботи з інвалідами висвітлені у роботах Н.Г. Байкіної, Ю.А. Бріскіна, Р.П. Карпюка, І.М. Ляхової та ін.

Звертаючи увагу на значне наукове і практичне значення праць вітчизняних і зарубіжних учених, доцільно зауважити, що проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з учнями, які за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи, не знайшла достатньо повного висвітлення у науково-педагогічній літературі.

Мета роботи – проаналізувати стан розробленості у педагогічній теорії проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації до роботи з учнями, які за станом здоров'я належать до спеціальної медичної групи.

Виклад основного матеріалу дослідження. А. Маркова зазначає, що на стан здоров'я дітей масових шкіл вчені звернули увагу ще в ХІХ столітті. Лікарі встановили поширеність серед учнів короткозорості, порушень постави,

неврастенії, анемії та ін. Їх наростання від класу до класу лікарі вважали неминучим наслідком шкільного навчання. Ці хвороби отримали назву “шкільні хвороби”. Тоді ж визначили їхні основні причини: перевантажені програми, велика кількість уроків на день, статичне положення дитини протягом тривалого часу, що не відповідає віковим особливостям дитячого організму [7]. Автор вказує на те, що причини, які провокують захворювання школярів, за минуле століття не тільки не зникли, їх кількість зросла, тому що інформаційний потік збільшився, навчання комп'ютеризовано, в побуті домінує телебачення, рухатися діти у повсякденному житті стали ще менше. Зрозуміло, що при такому стані речей школа повинна проводити радикальну оздоровчу політику [7].

Аналіз літератури, який провела Л.А. Елисеєва вказує на те, що в даний час система фізичного виховання школярів є не стільки оздоровчою, скільки освітньою; шкільний урок фізичної культури в основному спрямований на вирішення навчальних завдань, при цьому вирішення завдань оздоровчих виявляється мінімальним; таке становище склалося через відсутність теоретичного і методичного забезпечення корекційно-оздоровчого спрямування фізичного виховання школярів [4].

Зокрема Р.В. Конькова зазначає, що підготовка вчителя фізичної культури є важливою проблемою суспільства у зв'язку з погіршенням стану здоров'я підростаючого покоління [5]. Проте, як вказує Л.В. Байкалова, підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах все ще орієнтована, в основному, на вирішення завдань розвитку фізичних якостей школярів [1].

Питанням про необхідність спеціальної підготовки кадрів здатних ефективно реалізовувати відновлювально-профілактичну діяльність у процесі професійної роботи присвячені дослідження В.Ф. Пешкова [9], які вказують на те, що з 1020 педагогів фізичної культури, що працюють у різних типах освітніх і фізкультурно-спортивних закладів, 81 % педагогів оцінюють свій рівень професійної відновлювально-профілактичної підготовленості як недостатній або дуже низький [9, 4]. Автор також відмічає відсутність у сучасній освіті педагогічної системи професійної відновлювально-профілактичної підготовки педагогів з фізичної культури [9, 5].

Г.О. Остапенко наголошує на тому, що “педагогічне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

середовища викликає необхідність пошуку способів її рішення в професійній педагогіці” [8, 221].

Аналіз нормативних документів та літератури, який проведено О.В. Левченко вказує на те, що в більшості шкіл відсутні кваліфіковані кадри для роботи зі спеціальними медичними групами і необхідне програмно-методичне забезпечення, індивідуальний підхід до підвищення рівня відстаючих показників здоров'я розроблено недостатньо [6, 46]; методика викладання фізичної культури у спеціальних медичних групах в школі також недостатньо представлена [6, 46]. Автор зазначає, що для педагога, працюючого з учнями з ослабленим здоров'ям, відсутні обґрунтування та практичні рекомендації про зміст, засоби й методи, які необхідно використовувати при роботі зі школярами, які мають незадовільні показники здоров'я. З цієї причини діти, за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи, або зовсім не займаються фізичною культурою, що викликає недостатність загальної та спеціальної рухової активності (А.Б. Гандельсман; Г.І. Смірнов; Н.Я. Прокоп'єв), або займаються у підготовчій групі, що може посилити наявні порушення здоров'я. З іншого боку, освітні установи не мають методичних рекомендацій, які пов'язані з індивідуальними підходами і характеристиками для корекції відстаючих показників здоров'я учнів спеціальної медичної групи: недостатньо аргументовано представлена структура уроку фізичної культури в СМГ, відсутня єдина думка про завдання частин уроку, дозування обсягу, інтенсивності та інтервалів відновлення між вправами та підходами; рекомендоване дозування фізичних навантажень за обсягом, інтенсивності та інтервалам відпочинку на уроках фізичного виховання в СМГ фізіологічно обґрунтоване не в повній мірі, не враховує індивідуальні особливості реактивності організму дитини на фізичні навантаження; через відсутність чіткої градації між школярами, віднесеними до СМГ і групам ЛФК, вимагають розробки методологічні підходи до проблем фізкультурної освіти даних категорій учнів; недостатньо повно розроблені показання та протипоказання до фізичних вправ в СМГ після перенесених захворювань; у проаналізованих літературних джерелах практично немає відомостей про психологічний стан дітей спеціальних медичних груп, його взаємозв'язок з успішністю, рівнем захворюваності та ін. [6, 47 – 48]. Автор наголошує на тому, що у сучасній теорії і методиці фізичного виховання не повною мірою виявлені

закономірності, що визначають спрямованість впливу занять фізичною культурою на рівень і параметри фізичного здоров'я учнів підготовчої та спеціальної медичних груп, не розроблено адекватні режими рухової активності, що забезпечують зміцнення здоров'я школярів зазначеної категорії [6, 48].

Офіційні дані (статистичні збірки Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту та Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України за різні роки) вказують на невинне зростання кількості учнів, які за станом здоров'я належать до спеціальних медичних груп (що зареєстровані у шкільній документації) та постійне зниження кількості тих, хто з них відвідує заняття у цих групах.

Л. Горбунов зазначає, що “практика показала, що в школах із добре поставленою фізкультурно-оздоровчою роботою кращі успішність і дисципліна, менше правопорушень, вищий рівень фізичної підготовленості дітей, менше захворювань, передусім застудних, краща інформованість про рідний край. На жаль, оздоровча робота у школах поки що має епізодичний характер. Однією з причин цього є недостатня розробленість її методичних основ, незабезпеченість шкіл методичними матеріалами, а також недостатня увага вузів до питань підготування вчителів до фізкультурно-оздоровчої роботи в школі” [2, 60].

О.М. Доценко вказує на те, що “ситуація зі спеціальними медичними групами (СМГ) рідко стає предметом досліджень. Причому існуючі розробки стосуються або методики організації та проведення занять з фізичного виховання у спеціальних медичних групах (О.Д. Дубогай, В.Й. Завацький, Ю.О. Короп), або аналізу оздоровчого впливу спеціально підібраних вправ з фізичного виховання залежно від конкретного захворювання чи їх групи (Г.В. Клименко, В.В. Кім, І.Е. Юденко)” [3, 1].

Останнім часом ситуація не змінилася, хоча дисертаційних досліджень стало більше, але вони також стосуються переважно питань фізичного виховання спеціальних медичних груп (здебільшого студентів). Зокрема цими питаннями займалися вітчизняні науковці: О.М. Доценко, О.Ю. Іваночко, В.В. Пильненький та російські: А.Ю. Жмыхова, В.М. Крылов, Т.Г. Коваленко, Е.Н. Симзяева, Е.А. Симутина, М.Н. Скуратович та ін. Питання фізичного виховання студентів з ослабленим здоров'ям розглядають: у докторській дисертації Т.Г.Коваленко та у кандидатських дисертаціях: И.Б. Губанцева, Ю.С. Кучина, О.А. Павлюченко, Ю.Н. Юров, Н.В. Чупанова та ін.

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Аналіз наукових джерел вказує на наявність праць в галузі медичних наук щодо особливостей виникнення, оцінювання та контролю ступені відхилення у стані здоров'я школярів різного віку: Н.С. Жигарева, Е.В. Крукович, С.А. Кунцевич, Надер Самамикоджеди, А.Ш. Ямалетдинов.

У науковій літературі наявні окремі праці щодо підготовки фахівців з фізичної культури до роботи зі збереження та зміцнення здоров'я, зокрема: з фізично дезадаптованими підлітками (В.В. Королев), до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями (М.Р. Батіщева), з питань формування готовності майбутнього фахівця (вчителя, студентів педагогічних ВНЗ) з фізичної культури до роботи з родиною дитини з порушеннями опорно-рухового апарату (Н.В. Ермолина), до здійснення здоров'язбережувальної діяльності у школі (М.В. Козуб, А.М. Козин), здоров'язбережувального навчання молодших школярів (Е.В. Осолодкова), до створення та реалізації здоров'язбережувальних технологій (Е.П. Гришина), до використання нетрадиційних засобів оздоровлення учнів під час уроків та у позаурочний час (Л.А. Елисеєва), до просвітницької діяльності в галузі основ індивідуального здоров'я школярів (Н.О. Тимошенко).

Розширені межі теорії та методології адаптивного фізичного виховання, зокрема питань підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання до роботи з інвалідами, у роботах українських науковців, а саме: докторських дисертаційних роботах: Ю.А. Бріскіна, Р.П. Карпюка, І.М. Ляхової та російських науковців: Г.А. Степановой та ін. Знайшли висвітлення окремі питання підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до роботи з інвалідами в кандидатських дисертаціях: Т.Я. Магун, Л.Е. Медведевой, О.Г. Томашук, Р.В. Чудної та ін.

Висновки. Аналіз науково-педагогічної літератури з теми дослідження засвідчив, що процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з учнями, які за станом здоров'я належать до спеціальних груп та зокрема його теоретичні й методичні засади, ще не став предметом спеціального наукового дослідження, а існуючі наукові розробки з проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, зокрема майбутніх фахівців з фізичної реабілітації не розкривають організаційно-методичні особливості цього напрямку професійної підготовки.

1. Байкалова Л.В. Подготовка учителя физической культуры к формированию здорового образа жизни

школьников средствами подвижных и спортивных игр: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Байкалова Любовь Владимировна. – Барнаул, 2004. – 190 с.

2. Горбунов Л. Влияние физкультурно-оздоровчих занятий на уровень физической подготовленности учнів старших класів / Л. Горбунов // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Збірник наукових праць. – Рівне: Редакційно-видавничий центр Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, 2007. – Вип. V. – 360 с. – С. 59 – 62.

3. Доценко О.М. Развитие координационных способностей студенток спеціальної медичної групи в процесі фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)" / О.М. Доценко. – Київ, 2011. – 20 с.

4. Елисеєва Л.А. Подготовка учителя физической культуры к использованию нетрадиционных средств оздоровления учащихся на уроках и во внеурочное время: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08: "Теория и методика профессионального образования" / Елисеєва Людмила Александровна. – Барнаул, 2005. – 206 с.

5. Конькова Р.В. Подготовка преподавателя физической культуры в классическом университете: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Конькова Раиса Васильевна. – Кемерово, 2003. – 195 с.

6. Левченко А.В. Формирование готовности к здоровому стилю жизни учащихся младших классов специальной медицинской группы в процессе физкультурного образования: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Левченко Александра Владимировна. – Челябинск, 2008. – 173 с.

7. Маркова А. Школа, проснись [Електронний ресурс] / Алла Маркова // Здоровье детей – 2007. – № 06. – Режим доступа: <http://zdd.1september.ru/article.php?ID=200700604>

8. Остапенко Г.О. Педагогічне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища / Г.О. Остапенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): (зб. наукових праць). – К.: В-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Випуск 7. – С. 221 – 223.

9. Пешков В.Ф. Педагогическая система профессиональной восстановительно-профилактической подготовки педагогов по физической культуре: автореф. дис. на соискание науч. степени док. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Владимир Федорович Пешков. – Томск, 2009. – 47 с.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2015